

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

MIEN TOR

LETN. 24
1936-1937
Štev. 3

Vsebina 3. številke:

Govor bana dr. Marka Natlačena ob otvoritvi III. realne gimnazije v Ljubljani 49
Joža Lovrenčič, Himna III. drž. realne gimnazije v Ljubljani 51 / Ivan Čampa, Kadar
srce zacvete... 52 / Deseti brat, Starec v viharju 56 / Janko Mlakar, Spomini 57 /
Deseti brat, Nikjer ni sence več... 62 / Janošna, Akord 62 / J. Pavlin, Ali se učiš
stenografije? 63 / Deseti brat, Ti dnevi 65 / France Vodnik, Povojni slovenski
„romani generacije“ 66 / Vratuša Anton, Levstikova pisma 68.
OBZORNIK: Naši zapiski 71 / Pomenki 71 / Zanke in uganke 72.

Uredništvo lista: Prof. dr. Joža Lovrenčič, Ljubljana, Zrinjskega c. 7. — Na ured-
ništvo se pošiljajo vsi rokopisi in dopisi, ki so namenjeni za objavo v listu. —
Rokopisi se ne vračajo. — Uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7. — Na upravo
se naslavlja vsa naročila in reklamacije.

Mentor izhaja v Ljubljani med šolskim letom vsakega 1. v mesecu. — Izdaja ga
Prosvetna zveza v Ljubljani (odg. Vinko Zor, Ljubljana, Sv. Petra cesta 80.)
Urednik prof. dr. Joža Lovrenčič. — Tiska tiskarna Tiskovnega društva v Kranju.
Celoletna naročnina za dijake Din 30., za druge in zavode Din 40. Posam. številka
Din 4.— Plačuje se naprej. — Štev. ček. računa pri poštni hranilnici v Ljubljani
14.676. — Naročnina za Italijo: Lit. 10.— za dijake, Lit. 15.— za druge; za Avstrijo:
S 4.— za dijake, S 6.— za druge. — Plačuje se po italijanskih, oziroma avstrijskih
čekovnih položnicah „Katoliških misijonov“ v Grobljah pri Domžalah. — Naročnina
za Ameriko 1 dolar, za vse druge kraje vrednost 4 švic. frankov. — Poverjeniki
dobivajo za vsakih 10 plačanih izvodov enajstega zastonj. — Plačati pa morajo
vso naročnino z vse naročene izvode pred izidom šeste številke vsakega letnika.

Dr. Ivan Pregelj-

PLEBANUS JOANES

(VIKAR JANEZ)

Roman, ki ga je označila vsa književna ocena za eno najmočnejših in
najboljših slovenskih pripovednih del, opremljen z nujnim tolmačem
tujih izrazov, glede zgodovinskih in krajevnih motivov i. p., naj bi imel

VSAK DIJAK!

Zato je tudi cena **za dijake** znižana, da si more knjigo vsak nabaviti;
stane broširana **Din 7-50.**

TISKOVNO DRUŠTVO V KRANJU r.z.z.o.z.

GOVOR BANA DR. MARKA NATLAČENA OB OTVORITVI III. REALNE GIMNAZIJE V LJUBLJANI

Sredi polja jasen grad — sama okna . . .

S temi besedami našega velikega pesnika bi mogel najbolje označiti zgradbo nove III. drž. realne gimnazije, ki bo zdajle blagoslovljena in slovesno izročena svojemu namenu.

Gotovo boste, dragi dijaki, primerjali svojo novo šolo z mračnimi, malo zračnimi hodniki zavoda, kjer ste študirali lansko leto, zavoda, ki je bil zgrajen v dobi, ko arhitekti še niso tako upoštevali zahteve po soncu, svetlobi in zraku, kakor to delajo arhitekti danes. Zato boste tembolj cenili lepoto in sončno jasnost novih šolskih prostorov. Zares, če za druga šolska poslopja rabimo izraz „šola“, bi morali to novo šolsko poslopje imenovati s pesnikom „jasen grad“.

Ko se bo čez desetletja pisala zgodovina znamenitih stavb v Ljubljani, bo morda vzbujalo posebno pozornost dejstvo, da je bilo to poslopje zgrajeno baš v času, ko je nad našo državo in prav posebno še nad našo banovino ležala težka mora gospodarske stiske. Gimnazijska poslopja morajo v naši državi graditi banovine in ne država in v teh težkih časih je naša banovina žrtvovala nad 8.000.000 Din, da se je zgradilo šolsko poslopje, ki ustreza zahtevam estetike in higijene v taki meri, kakor bi bilo zgrajeno v času največje gospodarske prosperitete. Naša banovina je pri tem pač ravnala po načelu, da ji za vzgojo mladega naraščaja ni nobena žrtev prevelika.

Potemtakem smem reči, da je slovenski narod, upravno organiziran v dravski banovini, v tem slučaju storil do svoje mladine svojo dolžnost v odlični meri. Sedaj pa je vrsta na vas, dragi dijaki, da tudi vi storite svojo dolžnost do naroda. Svoje dolžnosti do naroda pa ne morete lepše vršiti, nego če se vestno pripravljate za svoj bodoči poklic. Prihajali boste v te svetle prostore, v ta jasni grad in iskali boste v njem izobrazbe. Ali ste že kdaj slišali, kaj je največja izobrazba? Morda se vam bo zdelo nekoliko nenavadno, ako vam povem, kaj je označil kot največjo izobrazbo eden največjih pedagogov sodobne Evrope Förster, ki se je mnogo bavil tudi s socialnimi in političnimi problemi. Förster je zapisal klasične besede:

Hvaležnost je največja izobrazba. Vi, dragi dijaki, se boste izkazali slovenskemu narodu hvaležne s tem, da se boste na vso moč trudili, da bo v tem jasnem gradu prišlo obilno svetlobe v vaše glave in obilno toplote v vaša srca.

Pročelje, južna stran, III. drž.
real. gimn. v Ljubljani.

Severna stran III. drž. real. gimn.
v Ljubljani.

Filozof Platon je rekel, da so vse, kar je velikega na svetu, izvršili mladi ljudje. V mladem človeku je odločnost, je požrtvovalnost, je podjetnost, je živo stremljenje in želja, delati za svoj narod, za njegovo veličino in srečo, za njegovo rast in slavo. Tudi v vas, dragi dijaki, gori plamen, ali vsaj tli iskra ljubezni do naroda in države. Mnogi od vas že gradite načrte, kaj boste velikega in korisnega storili za svoj narod. Eden od vas gleda morda sebe v bodočnosti kot velikega pisatelja, drugi kot državnika, tretji kot vzornega duhovnika; četrti želi na sebi pokazati, kakšen bi moral po njegovi zamisli biti idealen profesor; zopet drugi gradi v mislih železnice in ceste in mostove, ali uravnava naše reke in hudournike... Mi vsi starejši vam želimo uspeha v bodočnosti in bomo srečni, če se izkaže, da je nemara danes kdo med vami, ki bo svojčas dostojno stopil ob stran morda tudi Prešernu, tudi Slomšku, tudi Miklošiču. A to je bodočnost — kaj pa morate v ta namen storiti že sedaj? Ne morete storiti kaj lepšega, kakor če težite za tem z vsem svojim srcem in se trudite z vso močjo svoje volje, da se usposobite za resnične duševne delavce. Poudarek leži tu na besedi delavec. Ni lepšega naslova na svetu, nego če si kdo more upravičeno prisvajati naslov „delavec“. Ta naslov je častitejši nego so bili plemiški atributi. Kdo je delavec? Delavec, vreden svojega imena, je tisti, ki v

svojem poklicu vidi v prvi vrsti delo, dolžnost in šele v drugi vrsti zaslužek. Delavec je tisti, ki dela iz notranje potrebe, iz želje po ustvarjanju, iz želje, da v trudu in znoju, polnem radosti, domu gradi slavo in čast. Pravi delavec je pripravljen za svoje delo tudi se žrtvovati.

Živimo v dobi silnih socialnih pretresov. V teh pretresih je včasih tudi inteligenca mnogo pretrpela pod pezo širokih plasti naroda, ki se ni čutila z inteligenco eno, ker se inteligenca ni čutila z njim eno, ker se inteligenca ni čutila sama kot del naroda in kot ogran naroda, v službi narodne skupnosti. Eno stvar dragi diaki, dobro pomnite: tisto inteligenco, ki pojmuje svoje delo tako, kakor sem poprej omenil, tisto inteligenco ima narod rad, jo spoštuje in uvažuje; med tako inteligenco in narodom ni prepada in taki inteligenci se tudi ni bati nikakih socialnih potresov.

Naj bi torej izšlo iz te šole mnogo požrtvovalnih delavcev, ki bodo v življenju pokazali, da so si v tem jasnem gradu nabrali za svojega duha obilico jasnosti in širokega obzorja, za svoje srce pa toplote in ljubezni. Naj bi se v tem jasnem gradu izoblikovale množice kremenitih značajev, vsekar zvestih svojemu narodu, svoji državi in svojemu kralju!

S temi besedami izročam ključce te nove zgradbe Vam, gospod ravnatelj, s prošnjo in upanjem, da boste z božjo pomočjo znali to poslopje, zgrajeno z velikimi žrtvami našega naroda, čuvati in ohraniti tako, da bo vedno ostalo zares jasen grad, v katerem ne bo nikdar usahnil izvor svetlobe in toplote.

JOŽA LOVRENCIČ:

HIMNA

III. DRŽ. REALNE GIMNAZIJE V LJUBLJANI

Novo se dviga naša gimnazija
v beli Ljubljani sredi poljá,
zbira nas v svojih svetlih prostorih,
srce blaži nam, vzgaja duhá.

Mi, ki smo prvi vanjo vstopili,
danes prisegamo v zboru na glas,
da se vsi bomo pridno učili,
da bo ponosna vedno na nas.

Vse naše delo, vse naše trude
Bog naj obilo blagoslovi
v blagor domovja in naše grude,
ki ji posvetimo svoje moči!

Dvigaj se, dvigaj, naša gimnazija
v beli Ljubljani sredi poljá —
zbiraj nas v svojih svetlih prostorih,
srce nam blaži, vzgajaj duhá!

mizo in klopco. Tu sta sedela včasih vse popoldneve, gledala na reko in govorila o najrazličnejših stvareh. Bila sta si zelo zaupljiva in sta si razkrivala svoje najtajnejše skrivnosti.

Viljem se je Danetu iz dneva v dan bolj smilil. Nikdar bi ne bil verjel, da so taki reveži na svetu. Ko mu je Vane nekoč tožil, kako je sam in zapuščen, mu je Viljem v bolesti dejal:

„Ne norčuj se iz Boga! Saj sploh ne veš, kaj imaš, ker si zdrav. Glej, ves svet ti je odprt in greš, kamor hočeš. Morda ti sedaj ni tako, kakor si želiš, a nekoč ti bo lepše. Postal boš sam svoj gospod. Jaz bom pa morda vse življenje priklenjen na stol in vedno bom od drugih odvisen. Kaj mi pomaga, če lahko rečem služkinji: „Prinesi mi to in to!“ in mi prinese, ali hlapcu: „Pelji me tja!“ in me pokorno posluša? Kaj mi vse to, te vprašam. Predobro se zavedam, da ni v moji moči iti, kamor bi hotel, ker sem vedno na nekoga navezan. — Tako lep je svet, pa mi ga ni dano uživati: fantje, dekleta, vse, vse je tako lepo! Ti si lep in zdrav in marsikatero dekle bi vztrepetalo, če bi ji položil okrog pasu roko. Kaj pa jaz? Katera me bo pogledala, katera hotela imeti poleg sebe živega mrliča, pa bodi le za kratko uro, za bežen trenutek? In ko bi ti vedel, kako hrepenim po enem samem takem trenutku! Naša rodbina je močna in polna krvi, ki kliče po sproščanju. Vsi smo taki, tudi jaz. Toda meni se želje ne bodo nikdar izpolnile.“

Starši so poizkusili vse, da bi ga rešili, toda zaleglo ni nič in Viljem je ostal tako rekoč priklenjen na posteljo, kajti le stežka je naredil včasih nekaj korakov po sobi. Radi tega je moral šolo pustiti, ker pa je hotel na vsak način še dalje študirati, so mu starši preskrbeli instruktoria.

Vanetu je bilo spočetka silno nerodno pri Mejačevih. Saj je tako rekoč iz največje skromnosti zašel v najrazkošnejše razmere. Pri Mejačevih je bilo vse na veliko, kakor pravijo na kmetih, kadar se hočejo o kaki hiši izraziti, da je gosposka.

Takega sijaja ni videl Vane še svoj živ dan ne in večkrat se mu je zdel pravi čudež, da je mogel on, navaden siromak, priti v tako odlično hišo. Strahoma se je prestopal po naloženih parketih, boječ se, da mu ne bi spodrsnilo ali da ne bi kaj pomazal. Ker pa so bili pri Mejačevih razen Hilde, ki se je redkokdaj pokazala, vsi tako prijazni, posebno gospa, se je sčasoma popolnoma udomačil. Navadil se je njihovih navad in gosposkega obnašanja ter postal ponosen nase. Kmalu je začel ostajati pri Viljemu preko učnih ur in končno je bil ob njem kuhan in pečen. Teti se spočetka ni nič prav videlo, da zahaja tja. Res, da nekaj zasluži, toda pri taki hiši se ne bo nič dobrega naučil, si je mislila in ga ljubeznivo posvarila. Ko pa ji je povedal, kako so Mejačevi dobri in krščanski, jo je pomiril in mu ni več oporekala. Celó novo obleko mu je pripravila, ko jo je prosil, češ da ne more hoditi med gospodo tak kot cigan.

„Za letos bi bila ona še prav dobra, pa naj bo, da se boš bolj pridno učil,“ mu je dejala, ko je tudi sam dal nekaj zraven. „Le glej, kako bo v šoli, bo vsak čas konec.“

„Bodi brez skrbi! Z Viljemom se učiva skupaj,“ jo je potolažil.

In tisto leto sta res oba izdelala. —

Drugo leto je prišel Vane k Mejačevim kot star znanec. Viljemu je stregel, kolikor je mogel. Čeprav je bil silno težak, ga je vodil povsod. — Ko premišljam vse to, se me včasih polasti grozen obup, da bi se pognal iz drugega nadstropja na trdi cestni tlak, da bi bilo v trenutku vsega konec. Včasih iščem tolažbe v mo-

litvi, a je ne dobim; potem preklinjam vse, svet in Boga. Zakaj pusti, da živim? Mar ne bi bilo boljše, da bi bila tam nekje pod Triglavom zrasla siva skala, kakor da sem jaz prišel na svet? To je nekaj groznega in nepomljlivega, česar ne ti ne nihče drugi ne bo mogel nikdar razumeti.

Ob takem in podobnem govorjenju se je Viljem Vanetu silno smilil. Ko bi bil mogel, bi mu bil naredil karkoli, da bi mu olajšal véliko bol.

Čeprav Viljemu vse sočuvstvovanje prijateljevo ni nič pomagalo, mu je vendar dobro délo, da ima poleg domačih še nekoga na svetu, ki čuti z njim, in mu je bil hvaležen.

V takih razgovorih jima je potekal čas kaj hitro in komaj je Vane po kosilu prišel k njemu, je bil že mrak. Večkrat je ostajal pri njem še pozno v noč.

Pozneje se jima je pridružila včasih tudi Viljemova sestra Nives, ki jo je imel Vane spočetka za otroka, čeprav je bila stara že petnajst let in je hodila v četrto šolo. Vane jo je cenil samo radi tega, ker je bila tako dobra z bratom in mu je znesla k rokam vse, kar si je le poželet. Ko je bil Viljem včasih sam, je pustila knjige, prišla k njemu in ga ljubkovala kot mlado mačico.

„O, gospodična Nives, če bi jaz imel tako ljubečo sestro,“ ji je dejal Vane včasih kar tako, brez vsakega čustva.

„Zakaj?“ je vprašala, nekoliko zardela in odbežala. Šele čez dolgo se je vrnila. Včasih ga je skrivaj pogledala, a Vanetu vse to ni bilo nič mar.

Človek je tako ustvarjen, da vsega obenem nikdar ne spozna, temveč se zbira v njegovih čutih dalj časa, preden pride v pravi obliki na dan. Včasih pa je treba samo trenutka, le majhne, neznatne kretnje, da izprevidi vse, mimo česar je hodil prej z zaprtimi očmi. Tudi Vanetu se je zgodilo tako. Že dolgo je obiskoval Mejačevo hišo, a je mirno hodil mimo dekleta, v katerega se je moral zagledati prej ali slej.

Neizogibno je bilo za Vaneta srečanje z Nives, posebno od tedaj, ko jo je začel primerjati s Hildo in je videl, da ji ni prav nič podobna, ali prišlo je tako nenadoma in nepričakovano, da je Vane obnemel in ni vedel ne kdaj in kako.

Na večer pred nekim praznikom so imeli pri Mejačevih povabljene. Viljem in Vane sta se pozno v večer mučila z matematično nalogo. Sedela sta v dnevni sobi, kjer je gospa pripravljala mizo za večerjo. Pri delu ji je pomagala Nives, ki je prinašala posodo. Gospa jo je učila, kako mora to in ono pripraviti, nato pa jo je pustila samo in se šla napravljat. Hilda se je mudila nekje v mestu in tako so ostali sami v sobi.

Tedaj se je zgodilo nekaj tako čudnega, kar si Vane ni znal nikdar razložiti, čeprav je celo premišljal o tem: ko je Nives polagala krožnike vsakega na svoje mesto, je naredila neko tako kretnjo, ki se je Vane pozneje ni spominjal več, a mu je ob njej vztrepetal srce.

„Ti, pustiva!“ je dejal Viljemu. „Prav nič več se ne spoznam v tej zmešnjavi. Bom naredil jutri v šoli in ti potem pokažem. — Zdaj se pa rajši še kaj pomenimo, ni res, gospodična?“ se je obrnil proti Nives, ki je bila v črni salonski oblecki in so se ji plavi lasje usipali po hrbtu, tako da je bila res prikupna.

„No, kaj?“ je dejala. „Le povejte kakšno smešno, saj jih znate toliko! Še bomo vsaj malo smejali!“

Tudi Viljem je bil s predlogom zadovoljen, kajti za danes je bil knjig že sit in je komaj čakal, da bi Vanetu padlo kaj podobnega v glavo.

„Katero naj pa povem, da bo vam všeč?“ Še nikdar prej je ni tako vprašal, zato se ji je že to od sile dobro zdelo.

„Ono, veste, ki ste jo zadnjič pripovedovali, tisto ribniško; tako smešna je!“

„No bom pa tisto.“

Nives se je kar vnaprej smejala, ko je Vane začel:

„Dva Ribničana, oče in sin, sta se vračala iz Ljubljane z nove maše. Šla sta skozi od Ljubljane do Ribnice peš. Ko sta prišla iz mesta do karlovškega mostu, sta se ustavila, da bi oče natlačil pipo. Sin pa, ki je bil še majhen, je gledal medtem v vodo in se začel pogovarjati z ribami, kakor otroci, ki vsako stvar kličejo po imenu in mislijo, da jih sliši. (Vane je začel zatvegati po ribniško in oponašati sina.) ‚Tone! Jože! Mica!‘ Ker pa ni dobil nobenega odgovora, je nato vprašal očeta: ‚Oča, zekáj so pa ribe mütaste?‘ In oče mu je odgovoril: ‚Büča tümpasta, pa ti betico v vodo utekni, pa boš videl, če boš mogel goflát!‘“

Viljem in Nives sta se od srca smejala in Vane je bil zadovoljen, da ju je spravil v dobro voljo.

„Kako je bilo pa naprej?“ je bila Nives radovedna, ko se je oddahnila.

Vane se je za trenutek zmedel, ker ga je pogledala.

„Sem pozabil, bom pa še drugič povedal.“

„Zakaj pa zdaj ne, če vas je pa tako lepo poslušati, ker znate tako pripovedovati, da se človek mora smejati. Saj vem, da niste pozabili, samo nočete. Je že prav!“

In naredila je takó srčkano šobico, da je Vaneta kar nekaj zbodlo pod srcem. Ni se mogel ustavljati in je povedal še naprej, kako je sin plezal na drevo, ko je zagledal poljšjo past in je mislil, da je bogec, ki ga mora poljubiti, pa se je za jezik ujel in je oče potem zagrozil „Bogu“, da naj izpusti sina, sicer bo šel sam gori in bo oba doli vrgel, pa še naprej, kako je sin lovil veverico in je oče šel domov po ponvico in mast, da jo bosta spekla, pa kako je bil razočaran, ko se je vrnil in dobil sina, ki je bil skočil za živalco z ene smreke na drugo v prepričanju, da je on večji in da dlje skoči kot veverica, pa je padel na tla, vsega krvavega in je mislil, da je veverico kar sirovo požrl in ga je zato s ponvo naklestil. —

Tista ura je vsem trem neizrečeno hitro potekla. Vsak čas so že pričakovali gostov in Vane se je moral posloviti. Ko je še prej vědel Viljema v njegovo sobo, mu je odpirala Nives. Tedaj sta se njuni roki prav narahlo dotaknili druga druge in Vanetu je bilo, kot da mu je elektrika švignila skozi telo.

Zelo ješč je bil Vane že od nekdaj in še nikdar ga ni premotila nobena stvar, da bi zamudil čas obeda, nocoj pa je na večerjo popolnoma pozabil...

(Dalje.)

DESETI BRAT:

STAREC V VIHARJU

Vihar, ki hrufe, me ni vklonil k tlom
in las in brade ni mi izruval,
in bič, ki se opleta ko nad psom,
mi vere v jasne dni ni pokončal.

Zaupno, deca, dvignite obraz,
ostró, odločno stojte v metežu —
saj kmalu, kmalu pride tisti čas,
ko rog srebrn zatrobí znak miru.

SPOMINI

Izleti.

Ko sem poučeval še na osnovni šoli, sem začetkom šolskega leta ujel pogovor, ki sta ga imela dva abecedarska junaka za mojim hrbtom. Mislim, da je bilo to v ozki ulici za frančiškanskim samostanom.

„Kam pa pojdeš ti v šola?“

„Na Vrtača.“

„Jest bom pa rajši šu na Ledina. Tam maja majnišk izlet, na Vrtač ga pa nimaja.“

In kakšen je bil ta majniški izlet, ki ga je naš junak tako cenil, da si je zaradi njega izbral „Ledina“ za torišče svojega znanstvenega udejstvovanja?

Mladina se je zbrala ob šestih zjutraj v šolskih prostorih, nato je pa „izletela“ na — Rožnik. Tam sem jaz maševal, Ledinarji so pa peli. Po sv. maši so zajtrkovali kavo in žemlje, potem so se pa igrali. Za malico ob desetih so bili medeni štruklji: ko je odzvonilo poldne, so začeli odhajati v lepih dolgih vrstah po dva in dva, na Bleiwei-sovi cesti je bil razhod.

Kajne, kako smešno? Majniški izlet, pa na Rožnik!

In vendar so se otroci že tedne prej veselili na ta „izlet“.

Takrat je bila šolska mladina pač skromna ter z malim zadovoljna tudi glede počitnic. Šola se je začela 15. septembra in končala 15. julija. Samo na gimnazijah, kjer so imeli maturo, so se začele počitnice nekoliko dni poprej. In med letom? Z božičnimi in velikonočnimi počitnicami vred je bilo največ kakih 25 dni prostih. Poleg tega pa razen ob torkih, četrkih in sobotah vsako popoldne pouk. Takrat smo pač lahko govorili o „šolskem letu“, kar dandanes ne moremo. Današnje „šolsko leto“ je prava ironija. Svoje dni se je šolsko leto prijetno pretrgalo s počitnicami; sedaj je pa prav obratno, da se le počitnice pretrgajo s šolskimi dnevi, seveda v očeh učeče se mladine malce neprijetno.

Ko sem neke nežni mladini to svoje mnenje povedal ter se celo predrznil trditi, da je v letu več prostih kakor šolskih dni, sem zadel na vsestranski odpor. Študentke so mi ogorčeno ugovarjale in branile svoje trudapolno „šolsko leto“. Prepir se je končal s stavo. Štefka je namreč stavila dinar proti kovaču, da je bilo v preteklem šolskem letu (35/36) več šolskih kakor prostih dni.

Jaz sem stavo sprejel, čeprav sem vedel, da jo bom izgubil. Hotel sem namreč dobiti točne podatke, katerih se mi samemu ni ljubilo iskati.

Čez tri dni mi je izročila Štefka svoj „elaborat“ ter z veseljem spravila kovača, ki je že imel določeno pot. Naštela je 197 šolskih in 169 prostih dni. Pri tem pa seveda ni upoštevala prostih popoldnevov. So razredi, ki nimajo popoldne ali pa dopoldne, torej polovico

dneva, nikakega obligatnega pouka. Ako seštejem te poldneve, dobim okroglo 98 celih dni. Torej je v šolskem letu pravzaprav 267 prostih dni. Ker ima pa leto 365 dni, ostane samo še 99 šolskih dni. Tako sem prav za prav jaz dobil stavo, ne pa Štefka. Ker se pa nji bolj pozna dinar kakor meni kovač, sem ji velikodušno pustil, da je stavo dobila.

Število šolskih dni bi se še bolj skrčilo, če bi še to upošteval, da so danes šolske ure za deset minut krajše kakor v minulem stoletju. Toda, če bi še s tem računal, se bojim, da bi slednjič naštel več prostih dni kakor je sploh dni v letu.

Današnja mladina je jako razvajena, kakor glede prostih dni, prav tako tudi v drugih ozirih. Vzemimo samo izlete. Tu ima poučne ekskurzije, pri katerih je pa včasih bore malo pouka, majniški izlet, ki se raztegne večkrat na dva dni. „jadranske izlete“, večdnevne izlete koncem leta, letovanje, taborjenje itd., same prijetne zadeve, o katerih smo v predvojnem času prav malo vedeli.

Seveda majniške izlete smo imeli. Kakšne, sem pa že omenil. Pri Sv. Jakobu so tudi višji razredi šli z abecedarji na Rožnik, pa so se čisto veselili in z izletom zadovoljni vračali domov. Seveda, jaz sem prišel domov ves zbit. Vse dopoldne sem se moral igrati, z malimi in velikimi. Male so se „šle“ najrajši psa in mačko. Bilo je pa menda samo ob sebi razumljivo, da sem bil jaz vedno mačka. Pri velikih sem pa moral „trden most“ držati ali pa „v vodnjak gledati“. In zopet sem bil jaz tisti, ki jih je največ dobil po grbi. Kaj sem hotel. „Si Romae vivis, Romano vivito more“,¹ sem si mislil ter se udal v usodo.

Pa sem prav ravnal. Pozneje so mi moje bivše učenke zatrjevale, da se jim je na izletih prav to najprijetnejše zdelo, da sem bil z njimi tako domač ter jih na ta ali oni način zabaval.

To je važna resnica, ki jo mora vsak vodnik šolskih izletov razumeti. Mali in veliki si žele na izletih zabave, ne pouka.

Ščasoma smo tudi na osemrazrednici pri Sv. Jakobu tako napredovali, da smo z višjimi tremi razredi prirejali celodnevne majniške izlete, pa nekoliko daljše kakor na Rožnik. Nekega leta se je šesti razred tako opogumil, da je „izletel“ celo tja gori h Klanškima jezeroma.

Imeli smo krasno vreme. Ko smo stali na bregu Zadnjega jezera, sem deklicam navdušeno kazal gore in opisoval, kako se pride na Mangart. Ko sem končal, se ozrem in vidim, da je vse moje poslušalstvo obstalo iz — razredne učiteljice gč. Šerc. Vse izletnice so stale nekoliko v stran v gosti gruči in nekaj pazljivo opazovale.

„Kaj pa imate tu?“ jih vprašam nekoliko vznemoljen, ker so pokazale tako malo zanimanja za gore.

„Mlade žabice,“ so zavpile z veselim glasom.

Jaz sem jim razkazoval lepoto naših gora, deklice so pa občudovale „mlade žabice“.

Če bi jim bila učiteljica na „mladih žabical“ razlagala razvoj

¹ Če živiš v Rimu, drži se rimskih običajev.

žabjega rodu, bi bile gotovo zopet kaj drugega našle, kar bi jih bolj zanimalo.

Da, za pouk so izletniki, deklice kakor fantje, prav malo navdušeni in to celo na poučnih ekskurzijah. Morebitni pouk sprejmejo samo v zabavni ali vsaj v mikavni obliki, prav tako kakor vzame razvajeni bolnik ricinovo olje samo v sladkorčkih.

Nekoč sem vprašal gimnazijke, ki so šle v Bohinj, kako so se imele na izletu.

„Drugič ostanemo rajši doma,“ so mi zatrjevale ogorčeno. „Gospod profesor nam je vso pot razlagal zemljepis in geologijo. Ali je to kakšen izlet?“

Zdi se mi, da profesor obojega spola najbolje stori, če na izletu svoj uradni obraz pusti doma, saj tudi mladina ne vzame svojega šolskega s seboj, marveč se rada pokaže takšno, kakor je v resnici. Na ta način se najbolj med seboj spoznata oba, študent in pedagog. Izletniki obojega spola se najbolje počutijo, če profesor tudi na zunaj pokaže, da nima v žepu kataloga. Sicer jim prav lahko pokvari vse izletniško „nastrogenje“ (štimungo), če se je sploh mogla spriči njegove uradne osebe pojaviti.

V nekem pedagoškem listu, (v katerem, sem pozabil) — je avtor profesorjem v pouk zapisal tale izletniški dogodek: Dijaki so prišli s svojim razrednikom na neki turi do snega. V veselem razpoloženju je prav najboljši dijak naredil hitro kepo ter jo vrgel v profesorja. Ker zgled vleče, so se tudi drugi pripravili med veselim krikom, da okepajo svojega poveljnika.

Ta je pa ves razjarjen radi „nezaslišane predrznosti“ svojih podložnikov začel kričati: „Diese Unverschämtheit! Ich werde Sie gleich eintragen!“ Gospod je v svojem ogorčenju čisto pozabil, da ne sedi za katedrom. Veselo „nastrogenje“ je izginilo, kakor bi ga bil odpihnil, in se ni več vrnilo. Ves izlet je bil skažen. Profesor bi bil veliko bolje storil, če bi bil sprejel z dijaki boj ter bi jih bil prav pošteno okepal.

Jaz sem si ta nasvet dobro zapomnil in sem bil zato že večkrat od svojih izletnic temeljito — okepan. Najbolj goreče v kepanju so bile tiste, ki so v šoli sedele kakor „nalimane“.

Na majniške izlete hodim že šestintrideseto leto, pa grem rajši kot povabljenec kakor kot voditelj, ker nimam potem nikake odgovornosti, če se kaka deklica ubije, izgubi ali celo prehladi. Kadar sem kot razrednik peljal svoj razred na izlet, sem bil šele zvečer brez skrbi, ko sem oddal ves trop staršem. Med potjo sem jih večkrat preštel in sploh pazil nanje kakor dober pastir na ovce, da se mu katera ne izgubi ali kam ne zaskoči. Zato se pa lahko tudi pohvalim, da sem vedno vse in cele nazaj pripeljal.

Samo enkrat se mi je zgodilo, da mi je neka tretješolka padla v vodo.

Pod Stolom so ob Završnici metale žogo. Pa ti je Marija iztaknila tanko deblo, ki je ležalo preko potoka. Seveda je hotela takoj po njem čez, čeprav ni imela onkraj vode nič opraviti. Kako je pa

tudi prijetno stopati po ozki „brvi“, zlasti še, če je precej možnosti, da lahko čofiš v vodo! In res je čofila. Hudomušna Silvica je deblo „samo nekoliko zavrta“, kakor je potem trdila, in Marija je ležala v vodi, kakor je bila dolga in široka.

Deklice so zakričale, jaz sem se pa pošteno prestrašil, ker je Završnica v majniku naravnost ledenomrzla, pa je „ponesrečenka“ takoj rešila situacijo.

„Punce, mrzla je, mrzla!“ je klicala ter hitela iz vode na sonce, da bi se ogrela.

Mislil sem, da bo oštela Silvico, ki ji je bila pripravila tako „prijetno“ kopel, pa je letala veselo po trati ter se otresala kakor pes, kadar prileze iz vode. Ker je njeno prijateljico skrbna mamica preskrbela z nadomestno obleko, je bila Marija hitro v suho preoblečena, mokro obleko smo pa dali na sonce, da se je posušila. Obleko na sebi sušiti je namreč navadno precej nerodna in včasih tudi nezdrava zadeva.

Ker se na izletih, zlasti pri deklicah iz nižjih razredov, rade kake homatije pripete, sem vedno naprosil to ali ono kolegino, da je šla z menoj, pa je navadno prav takrat nisem mogel dobiti, kadar bi bila potrebna. Tako tudi v dvajsetem letu.

Takrat so „zletele“ vse ljubljanske srednje šole hkrati čez Karavanke na Koroško. Jaz sem vodil drugi licejski razred. Vozili smo se v železniških vozovih, ki so bili večinoma brez oken. To se pravi, odprtine so bile, manjkala so le stekla. Zato smo morali v predoru skozi Karavanke „okna“ mašiti s plašči, da se nismo zadušili.

Mojim deklicam je bil izlet v toliko všeč, ker so nas na postajah otroci pozdravljali z živioklici in zastavicami. Posebno slovesno smo bili sprejeti na Ledenicah. Celo občinski „očetje“ so nas čakali na postaji. Nadaljni potek izleta pa deklicam ni posebno ugajal.

Možje so nas vodili daleč na okrog ter nam razkazovali lepote svoje domovine, za katere pa od vroče poti izdelani in lačni otroci niso kazali posebnega zanimanja. Od naročenega in pošteno plačanega kosila smo použili v naglici samo juho, nato so nas pa gnali naprej proti Blaškemu jezeru. Pa tudi tu nam niso pustili preveč počitka. Komaj smo se nekoliko ogledali, so nas že zopet naložili na vlak ter odpeljali v Podrožico, kamor smo prispeli sredi popoldneva.

„Sedaj pa v Šentjakob.“ se je glasilo vrhovno povelje. Moje licejke so prešle pa v — stavko.

„Nikamor več ne gremo; imamo že dosti tega letanja!“

Ker sem bil jaz istega mnenja, smo si do odhoda iz lepe Koroške preganjali čas, kakor smo vedeli in znali. Deklice so se rotile na vse cveke, kar so jih že dobile in kar so jih upale še dobiti, da ne pojdejo nikdar več na izlet s celo šolo.

Vožnja v Ljubljano je bila pa še precej zabavna, seveda sem moral večinoma jaz skrbeti za zabavo, nekaj so pa prispevale tudi deklice, čeprav neprostovoljno. Zlasti smo se smejali Silvi in Kristini, ki sta se med vožnjo nekaj sprli, pa sta prišli k meni pravice iskat.

„Silva je prijela mojo glavo ter je z njo butala ob steno,“ se je bridko pritožila Kristina in se držala za „butano“ glavo, da bi vzbudila sočutje.

„Silva, zakaj si butala s Kristinino glavo ob steno?“

„Kristina me je kar na lepem sunila, da sem priletela v okno. Toliko, da nisem padla iz vagona.“

„Sta že opravili. Ti Kristina si začela, zato je bila tvoja glava butana ob steno. Silva je bila pa sunjena v okno. Tako je vsaka svoj del dala in dobila; zato se nimata prav nič pritoževati.“

Obe sta šli od „sodbe“ nekoliko užaljeni.

„Veš, Silva, nikdar več te ne pogledam. In v šolo tudi ne bom s teboj več hodila.“

„Jaz tudi ne. Za vedno sem s teboj skregana!“

To „smrtno“ sovraštvo pa ni dolgo trajalo. Ko se je že nekoliko stemnilo, pride Sonja ter me skrivnostno povabi, naj grem z njo.

„Boste nekaj videli!“

Grem v sosednji oddelek, in kaj sem zagledal?

Silva je sedela v kotu pri oknu ter spala spanje pravičnega. V naročju je pa držala glavo, s katero je poprej butala ob steno. Kristina je pa ležala na klopi in prav tako mirno spala, potem ko je bila glavo položila zaupno v naročje svoji „smrtni sovražnici“.

Ko smo se pripeljali do Otoč, se je že popolnoma zmrčilo. Ker so smatrali v prvih povojnih časih razsvetljava v železniških vozovih za luksuz, smo se vozili kar v temi, kar je dobro razpoloženje nekoliko skalilo.

Slava mi je potožila, da jo glava boli.

„Vtakni jo skozi okno, pa te bo nehala.“

Hildo je začelo viti po črevah.

„Leži lepo na trebušček! Ko ga pregreješ, ti bo gotovo odleglo.“

Pa me ni ubogala. Legla je namreč na hrbet. Zato me je pa čez nekaj časa zopet klicala na pomoč.

„Gospod profesor, ena mi je sedla na trebuh.“

„Saj ni mogoče, ko pa na njem ležiš. Lidija, zakaj si se nanjo usedla?“

„Saj nisem nalašč, ko se pa nič ne vidi. Mislila sem, da je klop prazna.“

„Vidiš, Hilda, zakaj me nisi ubogala? Če bi ležala na trebuhu namesto na hrbtu, bi ti bila Lidija kam drugam sedla. Ali te še hudo boli?“

„Ne več tako hudo. Dobro mi pa še ni.“

„Mislim, da bi ne bilo slabo, če bi ti Lidija še enkrat na trebuh sedla. Na ta način se namreč tudi pogreje.“

Tu pa je bila že Olga pri meni z novico, da je Berti postalo slabo.

„Pravi, da bi čez dala.“

„Prav, naj pa da, ji bo vsaj odleglo.“

Grem v sosednji oddelek, kjer dobim Berto pri oknu.

„Kaj je pa s teboj?“

„Je že bolje.“

„Ali si že?“

„Da.“

„Kako pa?“

„Skozi okno.“

„Dobro, pa ostani kar pri oknu, če bo še kaj prišlo!“

Tu nastane v velikem oddelku glasen vrišč.

„Kaj imate?“

„Kristino so vrgle s klopi na tla,“ se je hudovala njena sovražnica Silva.

„Ni res,“ so ugovarjale druge. „Samo na tla smo jo položile, ker ni hotela vstati, da bi me sedle.“

Kako naj upornice pomirim, ko jih pa niti videl nisem v temi? Zato sem jih pa, seveda, toliko boljše slišal. Tu mi pade srečna misel v glavo.

„Veste kaj, otroci? Lepo sedimo, pa vam povem kakšno povest!“

„Povest, povest! Gospod profesor, sedite sem! Ne, ne, sem, sem!“

Jaz sem se v tem šundru popolnoma pasivno zadržal, ker v temi res nisem vedel, kam bi sedel. Pa me naenkrat zgrabi nekaj rok in sedel sem srečno na klopi. Nato sem pa začel.

„Nekoč je bil...“

Potem sem imel mir prav do Ljubljane. Kar na mah so bile vse zdrave, celo tista, ki je poprej slonela ob oknu v pričakovanju „ve-selega dogodka“.

Koroški izlet je pa imel še svoj epilog. Na vse šole, ki so se ga bile udeležile, je prišla namreč okrožnica, naj razredniki ugotove, koliko šip je vsak razred razbil. Moj odgovor je bil pač lahek, ko v našem vozu, kakor sem bil že omenil, nismo sploh imeli šip.

O šolskih izletih bi lahko še marsikaj zapisal. Sicer pa pridem itak o priliki še nanje.

(Dalje.)

DESETI BRAT :

NIKJER NI SENCE VEČ...

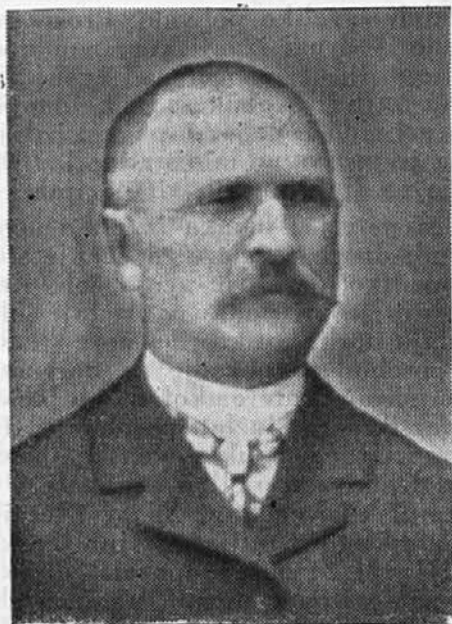
Nikjer ni sence več, ne mraka ne noči Daljine sinje zopet kot nekoč
in strah in dvom iz duše je splahnel, utripljejo v sijaju svilnatem,
prozorna luč mi pada na oči, jaz čutim v srcu rasti novo moč —
pred mano pot svoboden je vzparel. in v nove dneve k novim ciljem zrem...

JANOŠNA :

AKORD

Kot jasen akord ciganske kitare
se zdijo mi dnevi lepote in sreče,
ker prav tako bodo v dalji zamrlj
in samo srce bo ostalo ihteče.

ALI SE UČIŠ STENOGRAFIJE?

Kdor se uči ali se je učil slovenske stenografije, pozna vsaj po imenu pisatelja naših stenografskih učnih knjig Fr. Novaka, gimnazijskega ravnatelja v pokoju. Franc Novak je letos 22. oktobra praznoval 80-letnico svojega delavnega življenja, katerega velik del je posvetil delu za slovensko stenografijo. Doma je iz Mengša. Gimnazijo je dovršil z odličnim uspehom l. 1877. v Ljubljani. Nemške stenografije se je naučil v gimnaziji pri prof. Ant. Heinrichu, ki je bil v njej strokovnjak. Od V. razreda dalje si je pri učenju že dobro pomagal s stenografijo, Verouk, dodatke k nemški literaturi

in zgodovini, fizike in propedeutike se je učil le po svojih stenogramih, na dunajski univerzi pa je sploh vsa predavanja stenografiral, kar mu je bilo v veliko korist pri kolokvijih in pri državnih izpitih. (Alojzij Bolhar, Anton Bezenšek, str. 20.) Na Dunaju je napravil državni izpit za poučevanje nemške stenografije na srednjih šolah.

Ravnatelj Novak je služboval v Ljubljani do 1890, v Novem mestu do 1894, v Kranju do 1900, nato spet na klas. državni gimnaziji v Ljubljani do upokojitve 1924, od l. 1916. naprej kot ravnatelj. Povsod je poleg svojih predmetov učil tudi stenografijo, najprej nemško, potem tudi slovensko. Jugoslovanski Stenograf l. 1896. ima na str. 11. dopis iz Novega mesta, kjer med drugim poroča: „Ni se čuditi, da je prvotna vnetost in ljubav do tesnopisa, kateri dični lastnosti je g. Novak pri svojem neumornem delovanju vлил v dijaška srca, po njegovem odhodu kmalu začela ohlajati in giniti, ker je vsakdo pogrešal pravega ter izurjenega vodnika.“

Prvo slovensko stenografijo je objavil Anton Bezenšek v Jugoslovanskem Stenografu, ki ga je sam izdajal v Zagrebu od l. 1876. do l. 1878. V drugi, predelani izdaji je izšla l. 1893. v Ljubljani v založbi Slovenske Matice. Knjiga je obsegala le korespondenčno pismo. Ravnatelj Novak je poleg nemške stenografije marljivo gojil tudi slovensko, ki jo je najprej priredil le za svojo porabo. Po večletnem

pridnem in tihem delu je l. 1900. izdal v lastni založbi korespondenčno pismo in l. 1901. še debatno pismo. Obe knjigi sta temeljito sestavljeni, pravila so znanstveno utemeljena, zato so jih slovenski, hrvaški, češki in nemški stenografi sprejeli z veliko pohvalo. Prosvetna uprava je obe knjigi odobrila za šolo. V drugi izdaji korespondenčnega in debatnega pisma je pisatelj opustil obširno utemeljevanje in navaja le glavna pravila, tako da sta knjigi za pouk še prikladnejši. Zdaj se rabi korespondenčno pismo v 4. izdaji, debatno pa v 2. izdaji. Ravnatelj Novak je tudi dosegel, da je prosvetno ministrstvo l. 1902. dovolilo pouk slovenske stenografije na ljubljanskih gimnazijah.

Tako imamo po veliki zaslugi ravnatelja Novaka izvrstne učne knjige za slovensko stenografijo. Tudi druge razmere za učenje stenografije so ugodne. Dijaki imajo priliko, da se je uče v šoli. Ker je učni jezik slovenski, jo lahko rabijo že pri pouku v srednji šoli. Vendar se zdi, da se dijaki ne zavedajo dosti, koliko jim more stenografija koristiti že v srednji šoli, posebno pa pozneje na univerzi. Premalo mislijo na to, da bodo v življenju v kateremkoli stanu lahko rabili stenografijo in da bodo za marsikatero službo sposobnejši, če bodo znali stenografijo. Včasih, ko razmere za pouk slovenske stenografije niso bile tako ugodne, so se dijaki zanjo silno zanimali.

Poglejmo v dobo dijaških stenografskih venčkov! Na prvi letnik Jugoslovanskega Stenografa je bilo naročenih 60 dijakov ljubljanske gimnazije. V 2. letniku je izdajatelj prof. Bezenšek opozoril dijake na stenografske venčke, ki so jih ustanovili na mnogih gimnazijah, posebno na Češkem. Dijakom je zaklical: „Ali bi ne bilo mogoče osnovati kaj takega tudi na Slovenskem, n. pr. v Ljubljani, v Celju, v Mariboru, v Novem mestu? Mi smo tega mnjenja, da je mogoče. Saj, da je dosti podjetnega duha in energije pri naših dijakih, o tem ne dvomimo.“ V istem letniku je priobčil pravila za stenografske venčke.

Bezenškovega pozivu so se najprej odzvali mariborski dijaki, ki so venček ustanovili že februarja 1877. Vodil ga je sedmošolec Janko Babnik. V venčku so bili le taki dijaki, ki so prej že obiskovali prvi tečaj nemške stenografije. Prvo leto jih je bilo 25, drugo pa 50. Član tega venčka Ivan Dečko je v počitnicah l. 1877. v Središču učil nekaj dijakov slovenske stenografije. Za Mariborom so prišli novomeški dijaki. Njih venček, ki ga je vodil Ivan Nemanič, je štel 16 članov. Poročevalec v Jugoslovanskem Stenografu piše: „Morda bi tudi smeli upati, da pridejo že kdaj časi, ko bi mogel naš dijak rabiti slovensko stenografijo že na gimnaziji.“ Jeseni l. 1877. je pouk prevzel Janko Šašelj, članov je bilo spet 16.

Urednik Bezenšek je ustanovitev teh venčkov veselo pozdravil. Da bi pripomogel k živahnejšemu delovanju venčkov, je obljubil za vsak venček za nagrado tekoči letnik Jugoslovanskega Stenografa, ki ga bo dobil tisti član, ki bo v pravopisnem in krasnopisnem oziru najbolje napisal Prešernovo Slovo od mladosti ali pa Preradovičevega Putnika. Isto nagrado je razpisal tudi za tiste stenografe, ki niso člani venčkov. V mariborskem venčku je dobil nagrado Janko

Babnik, v Novem mestu pa Janko Šašelj. Drugi stenografi so poslali tri rokopise, nagrado je dobil V. Gorski, bogoslovec v Gorici.

Tretji stenografski venček so ustanovili ljubljanski gimnazijci jeseni l. 1877. V njem je bilo 40 dijakov, ki jih je poučeval sedmošolec Anton Štritof po eno uro na teden. Venček je sklenil, da se morajo vsi člani naročiti na Jugoslovanskega Stenografa; res je bilo 35 naročnikov.

Bezenškova Slovenska stenografija iz l. 1895. in nova dva letnika Jugoslavlanskega Stenografa so znova vzbudili zanimanje za stenografijo med srednješolci in oživili stenografske venčke. Bezenšek je bil z voditelji venčkov v stalni pismeni zvezi in jih navduševal za delo. Prvi venček so ustanovili novomeški dijaki marca 1895. Imenoval se je Sloga ter je štel 9 članov. Vodil ga je Rudolf Binter. Ker so vsi člani že znali nemško stenografijo, so do konca junija predelali Bezenškovo učno knjigo. Mariborski dijaki so še istega leta osnovali venček pod vodstvom Vekoslava Potrča. Venček je štel takrat 21, naslednje leto pa 40 članov. L. 1897/98, so bili v Mariboru trije venčki: v bogoslovju s 14 člani, na gimnaziji pod vodstvom Josipa Krevla s 17 člani in v dijaškem semenišču z 39 člani pod vodstvom Josipa Lončariča in Maksa Vraberja. V l. 1898/99. je bil vodja gimnazijskega venčka Ivan Ulaga, v dijaškem semenišču pa on in Vekoslav Zamuda. V naslednjem letu je prvega vodil M. Stanjko, drugega pa Franc Kidrič in Ferdo Žgank. Ljubljanski venček je pa vodil štiri leta Josip Marn, celjskega Anton Benetek dve leti, za njim pa Ivan Kristan in Franc Šanc, vsak po eno leto. V Gorici je bil voditelj Tomo Šorli. Stenografski venčki so Bezenšku pripomogli, da je l. 1900. ustanovil stenografsko društvo v Celju, ki pa žal ni razvilo nobene delavnosti.

To sem omenil ob 80-letnici utemeljitelja slovenske stenografije ravnatelja Frana Novaka. Mislim pa, da bodo dijaki to obletnico najlepše proslavili, če se bodo stenografije učili s tako marljivostjo, s kakršno je on sestavljal naše učne knjige.

DESETI BRAT :

TI DNEVI

Ti dnevi so: mrličevo oko,
v vso širokost razprto —
čeprav ugášeno: svetló.

Napeto vsi vanj zró —
a vsem, vsem je zastrto
posmrtno izročilo in slovo.

POVOJNI SLOVENSKI „ROMANI GENERACIJE“

3) Izrecno dokument rodu hoče biti tudi roman **Bratka Krefta** z nenavadnim naslovom „Človek mrtvaških lobanj“,⁴ saj si je postavil za motto (geslo) sledeče besede Dostojevskega: „Vidite, takrat bodo zapiski, kakor so Vaši, potrebni in bodo marsikomu služili kot material, samo da so odkritosrčni, najsi bodo še tako kaotični in slučajni. V njih se bodo ohranile vsaj nekatere resnične poteze, iz katerih se bo lahko spoznalo, kaj vse se je skrivalo v srcu marsikaterega človeka iz tiste kaotične dobe. Resnično, nikakor nepotrebno sporočilo, zakaj iz mladih ljudi vzrastejo generacije.“ S tem je pisatelj najbrže nevede prav dobro označil pomen svojega spisa, pisanega deloma v obliki dnevnika, deloma v obliki izpovedi in deloma v obliki pripovedne reportaže (novičarstva).

Po vsebinski strani je Kreftov tako zvani „roman“ predvsem avtobiografskega značaja. Glavni junak Leon Vuk ni nihče drug, kot pisatelj sam. Vendarle pa ta „kronika raztrganih duš“ — skuša biti še nekaj več. Nobenega dvoma namreč ni, da je pisatelj nameraval razen orisa svojega lastnega življenja podati tudi biografijo generacije.

Samo po sebi je razumljivo, da so dogodki po večini vzeti iz dijaškega okolja, v katerem je živel pisatelj sam. Razen dijakov pa nastopajo v tej „kroniki“ tudi osebe iz drugih stanov, predvsem kajpada razni vzgojitelji. O čem nam pripoveduje „Človek mrtvaških lobanj“?

Prvo, kar je bilo — po Kreftu — značilno za povojnega mladostnika, ki se je nepričakovano znašel v ognju zavozlane in razjedajoče življenjske problematike, v ognju duševnih viharjev, povzročenih po seksualnih, etičnih, religioznih, socialnih in podobnih vprašanjih — je bil upor. Pod tem vidikom se je razvijal pisatelj sam, pod tem vidikom je skušal naslikati tudi rod mladih „upornikov“. Idejna osnova ali gibalno dogodkov, lahko bi rekli tudi kar tendenca dela ni samo tako imenovani boj med „mladimi“ in „stariimi“, marveč boj novega človeka proti staremu svetu, ki ga v očeh mladine predstavlja tako imenovana „družba“. V tem strastnem čustvu odpora proti vsemu zlaganemu, mladost v njeni neposrednosti morečemu mehanizmu je treba videti največjo vrednost in odkritosrčnost pisateljevega dela. V njem čutiš, kako se za vsemi več ali manj slučajnimi prizori, ki si slede večkrat kot zapiski brez povezanosti v smislu estetskih zahtev, utrinja sveti ogenj mladih duš, ki so se, noseč podobo božjo v sebi, uprle nasilju, laži in krivici. Vzgojni pomen te knjige je nesporen; v tem oziru je knjiga prav tako pretresljiv kakor svareč dokument.

Žal pa je tragična veličina tega življenja mladostnikov poudarjena zgolj v teži dejstev, skoraj nikoli pa ne zadrhti v načinu pripovedovanja. Pisateljeva naloga je bila, prisluhniti skrivnosti sleherne individualnosti, sleherne posamezne osebnosti in nam jo

dvigniti iz njene enkratnosti do umetniške prispele (simbola). A ker je avtor videl negativni pol življenja upodobljen v svetu obstoječega življenjskega reda in vladajoče družbe, je vso problematiko mladega rodu doumel edino sociološko, prav nič pa osebnostno-kozmično ali — z drugo besedo — psihološko. Pisatelj, ki vidi vse zlo le v družbi in njenemu sestavu, je popolnoma prezrl etično bistvo človekove narave in in se ni zavedal, da je „zlo“ in „dobro“ tudi in predvsem v človeku samem. Pisatelj si precej preprosto misli: zmota je bila v „starem“ življenjskem sestavu, od tega je prišla vsa nesreča; postavimo temu sestavu nasproti novega, v katerem bo resnica, ki nas bo odrešila. To je tisto površno naziranje, ki ceni zunanjo človekovo „opredeljenost“ više, nego pa „romanje po tihih katakombah srca“, kakor je Ivan Cankar imenoval tisto skrito življenje, ki ga sleherni človek živi v lastnem srcu. Zaradi tega trpi Kreftov roman zlasti umetniško; a tudi kot dokument duhovnega sveta poveljnega rodu ne zadovolji popolnoma.

4) Izrazito osebnostno prvino skuša vsaj z navidezno objektivno zgodbo prikriti roman **Bogomira Magajne** z naslovom „Gornje mesto“.⁵ Toda kljub realističnemu videzu ta povest „iz zagrebškega življenja“, kakor se imenuje v podnaslovu, ni pristna epika. Povest je v nemajhni meri avtobiografskega značaja in tako zanimiva pisateljeva osebna izpoved. Neizpodbiten dokaz za to nam nudi zlasti zaključek, kjer se nam glavni junak, medicinec in umetnik Simon Jeraj, razodene hkrati tudi kot — avtor „Gornjega mesta“.

Na drugi strani pa skuša biti pričujoče delo tudi podoba žive sodobnosti, življenja v mestu (Zagreb), ki vedno hitreje raste v vele-mesto in prav zaradi tega kopiči vprašanja sedanjih dni in odpira brezna sodobne bede, moralne in socialne, ter tako postaja usodno zlasti za tiste, ki prihajajo tja kot neavtohtoni (tuji) element — v prvi vrsti za naše slovenske izseljence. (Vso tragiko tega dejstva je pokazal pisatelj na primer v usodi nesrečne služkinje Jelke.) Zdi se torej, da je Magajna nameraval dati svoji povesti razen osebnega tudi močan socialni poudarek. To misel je izrazil tudi v predgovoru, kjer pravi: „Od početka vojne do sedaj smo blodili in grebli samo po sebi in nismo našli ne konca ne kraja... Zadnjih dvajset let je šlo življenje množic mimo nas. Polne so novih smeri pa tudi novih žaloiger. Prosijo nas: Vrnite se k nam tisti, ki vam je Bog odločil, da nosite luč in lepoto!“

Toda to so v bistvu le bolj programatične misli, medtem ko „Gornje mesto“ samo ne zasluži oznake izrazitega socialnega romana. Pisateljeva težnja v tem pravcu je sicer očitna, vendarle pa je osnovno avtobiografsko izhodišče močno vplivalo na celotno umetniško in stilno zamisel povesti, ki nasproti življenjski resničnosti in „življenju množic“ skoz in skoz postavlja idejni poudarek in slikam zunanjega sveta podobe iz notranjega življenja, to je iz sanj, privedov ter simboličnih tolmačenj osebnih doživetij. (Naj omenim na

⁵ Mladika 1951 in Mohorjeva knjižnica 48. zv.

primer le zgodbo o čudežno lepi gospé in roži hiacinti.) Celó Gornje mesto samo, ki je resnično ime za resničen svet (Gornji grad v Zagrebu!) zadobi mestoma in v bistvu idejni in simbolični pomen.

Pisatelj namreč postavi „gornje mesto“ nasproti „spodnjemu mestu“, kar je le v alegoriji upodobljeno nasprotje med svetom idealizma pa med svetom materializma. To se prav dobro vidi tudi iz tega, da v okolju „gornjega“ mesta živi Marija, Simonovo dekle, a hkrati tudi — podoba in simbol duš, ki streme navzgor, voditeljica „bratov in sester“. Nasproti pa žive v „spodnjem“ mestu ljudje, ki so „potopljeni v temo sedanjih duš“. Antipod (nasprotje) „Mariji in njenim“, ki jim je avtor v predgovoru posvetil svojo povest, so v tem materialističnem okolju „Regina in njeni“, ki se predajajo uživanju in „sladkim“ uram mladih let. To so ljudje, ki „hočejo, da se utopé, da pozabijo svojo pravo govorico, svojo dušo“. Zato je razumljivo tudi prepletanje resničnih dogodkov, kakor se gode v zunanjem, pripovedniku dostopnem svetu, s pojavi duševnega sveta, ki jih je tudi Magajna mogel opisati samo s sredstvi simboličnega sloga.

Kakor pri Kreftu je tudi okolje Magajnové povesti skoraj izključno študentovsko. Če odštejemo vse, kar je zgolj objektivnega, pa najdemo v tem delu le mnogo potez, značilnih za rod današnjih tridesetletnikov, kakor je živel, čustvoval, sanjal in stremel v zarji svoje mladosti. (Konec prih.)

VRATUŠA ANTON:

LEVSTIKOVA PISMA

1869. Tako pridemo do l. 1869., v katerem je prvo ono usodno pismo Conradu Eybesfeldu Siegmundu, avstrijskemu državniku, ki ga je Levstik slovenščino poučeval in ga prosil v hudi stiski honorarja. Tega mu je oni tudi poslal in v pismu 27. IV. 69. se mu Levstik zahvaljuje. — Zraven tega pa si je Levstik pri istem sposodil nekaj denarja, preden je odšel na Dunaj, in mu ga tudi kmalu in pošteno vrnil. A zlobni jeziki so se stegnili in zasikali ter nasikali celo, da je dal Conrad Levstiku viaticum na Dunaj, in da bo Levstikov Pavliha oblečen iz dispozicijskega zaklada. To so očitali onemu Levstiku, ki je pisal odkrito Stritarju, prijatelj prijatelju: „Ne da bi se hvalil, nego da ti vse odkrito razodénem, kakor sam zahtevaš, treba še to povedati, da mi je že 1¹/₂ leto odprto mesto s plačo 1500 gld. na leto, ako prevzamem uredovanje uradnega slovenskega časopisa (20. II. 70); to so očitali onemu Levstiku, ki je v istem pismu zmagoslavno dejal: „Poleg vse svoje zadrege nisem omahnil,“ onemu Levstiku, ki ga bomo videli kot najbolj poštenega človeka tudi v vračanju dolgov. Ni čuda torej, da jih Levstik ni poslušal s prekrizanimi rokami. Napel je vse sile, da bi se otrešel sitnežev in tudi ni zamudil napisati poštene lekcije celo samemu Conradu. — Zraven drugega dela je pregledal Levstik v tem letu tudi Nolljevo igro „Graččak“

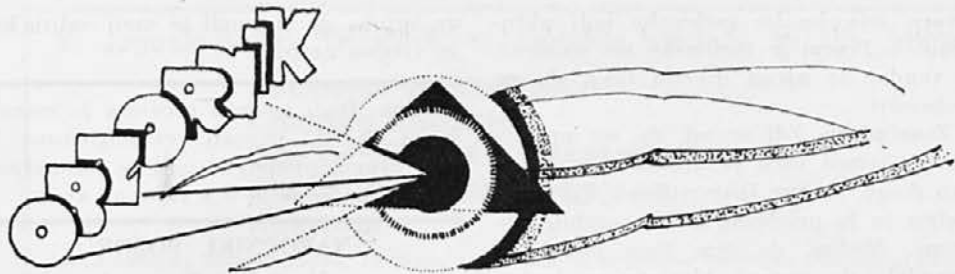
in prosil novcev. Pavliha mu je bil pač preveč potraten in kaj malo varčen, zato pa tudi jezika ni držal za zobmi. Marsikdo je prišel na svoj račun in marsikomu jo je nabrenkal po grbi. Ni čuda, da so ga, nebogljenca, črtili in mu kmalu zaprli sapo. — Jurčič je pobegnil v Maribor in patriarh Stritar se huduje. Povrh pa mora potegniti Stritar še potopljenca Levstika iz dolgov. — Tudi pri Matici Levstik ni dolgo služil. Zavistneži so uspeli in Levstik je bil zopet na cesti, pod božjo streho. Takole piše Stritarju za božič tega leta: Mučil sem se, kakor konj, plačan, kakor človek, kj na Dunaju po cesti konjski gnoj pobira; vendar sem hotel prebiti, ker sem hotel slovar (sc. Wolfov) dovršiti, kar pa bi se pred 5 — 6 leti ne bi moglo zgoditi.“ — Zopet odkrito priznanje natančnosti velikega Levstika, ki mu je več škodovala nego koristila in mu predčasno belila lase, zavistnežem pa dajala vsaj vzroke pri zahrbtnem rovarstvu. — V tem času pobira Levstik denar, kjerkoli ga kaj ima. Nekomu (Adresat A v zbirki) piše ogorčeno: Blagorodni gospod! Tako se midva nisva zmenila, torej s tem ne morem biti zadovoljen!“ Oni je namreč zavlačeval s poravnavo dolga. — Zanimivo je, da je bil Levstik v grajalnih pismih silno malobeseden. —

1870. Iz leta 1870. pa je prvo njegovo ohranjeno pismo ono, ki ga je pisal 14. I. 1870. Jelovšku, stricu Prešernove hčerke Ernestine Jelovškove. Levstik ima z njim skrivnosti o Koširjevi Franji, nadalje pa ga prosi denarja, ker je v hudi stiski. Najvernejšo sliko o tem nam kaže pismo Stritarju 19. II. Levstik hoče iz Ljubljane na Dunaj, a tiči ves v dolgovih. Kako tudi ne bi? Saj je zaslužil na leto le 250 gld., bil v Trstu dve leti brez službe, delal pri Napreju pol leta, bil zopet na cesti, pol leta pri Matici imel le 50 gld na mesec, potem pa so ga spodili že prvo leto, povrh mu je Vilhar dolžan 400 gld. Zaključuje pa pismo takole: „Če mi moreš pomagati, družega prijatelja nejmam in ostanem na sramoti.“

Tedaj pa so zatrobili naokrog, da bo Levstik urejal Stritarjev „Zvon“; zopet je bilo treba oprostilnega pisma, da se ne bi polastila črnogledega Stritarja sentimentalna vnmarnost. — Levstik urejuje zadnje stvari v Ljubljani, nekaj reči ima že za na pot. — Od aprila naprej pa ga vidimo le maščevalca in razgrajajača nad glavami prvakov. Seveda je največ trpel Arko, ki mu je moral pošiljati fotografije prvakov in gorkih („gorak“ mi je tisti, ki me sovraži, skratka: ki mi koplje jamo), razširjati list, pisati o ljubljanskih novicah, da je teklo od njega, pa ga je nemirni in neutošljivi gromovnik še vedno karal in grajal, da mu premalo piše in noče poskrbeti fotografijo škofove Urške, ki je bila sodni stol in ognjišče, okoli katerega so se zbirali ljubljanski prvaki in tožitelji, izdajice Levstikovi. V dobrih dveh mesecih je dobil Arko kar 10 pisem in vsako bolj gorko; — o Urški je bil malone v vsakem govor. — Stritar se je res začasno umaknil in Levstik zvonil veliki „Zvon“. Včasih se tudi Pavliha prikrade zraven in potegne za vože, zato zvonari nadalje Stritar sam, a Levstik mu očita, da je preveč njegovega lastnega sentimentalnega v njem in mu je zato prenenoličen. — Tudi Vošnjak ima nemčurje v želodcu, kar pride prebrisanemu „Pavlihi“ prav. Levstik nič kaj prida ne upa na spravo s prvaki. Tudi Zvanut razprodaja „Pavliho“. Dopisujeta si z Levstikom in ta mu zaupa, da ga najhuje napada Tomšič in da „Zvon“ obesijo na klin, ker se je Stritarjevo golobje srce razhudilo.

1871. V letu 1871. je prišel Tomšič prvi na vrsto. Levstik se je razkoračil pred njim, a sprevidel je, da pri „Narodu“ le še kaj zasluži, dasi mora vsak vinar posebej vleči iz stiskalca Tomšiča in mu je sam ponudil spravo potem, ko ga je prav hudo obdelal v pismu Jelovšku 11. apr., ker mu Tomšič ni hotel plačati dogovorjenega honorarja za Vodnikove Francoze, češ da je le prepisovanje, dasi je Levstik vse preiskal in večino spisa preuredil. — Levstik — zares „pilatuš“ vsega sveta!
1872. Iz leta 1872. so zadnji znani Levstikovi dopisi z Jurčičem. V prvem pismu ga prosi, naj mu natisne razpravo o Prešernovem imenu. Že zopet mu prede tanka za denar! V zadnjem pismu pa se jezi, kako strelja Stritar v „Soči“ kozle. Povrh pa se še huduje na Stritarjeve skrpucane verze. Preseda mu že njegovo svetobolje. In tudi Stritarju piše radi Soče, kjer je bilo pisano, da bo izkupiček za „Poezije“ spravil sam Stritar v svoj možnjček. Od tu naprej vlada med njima molk, a kakor priznava Stritar, je Levstik do 84. vedno na tihem rovaril proti njemu. Levstik ni maral niti pomagati zvoniti slovenskim pisateljem novoblagoslovljenega „Zvona“. — Pač pa je iz tega leta cela vrsta njegovih pisem dr. Muysu: kar deset jih je in drugo za drugim bolj ponižno, ker Levstika je pognal ošpičeni konček zopet na cesto. Po Miklošičevi in Muysovi zaslugi je dobil mesto skriptorja v Ljubljani, ko je obljubil dr. Muysu, sicer Nemcu, a pametnemu in uvidevnemu možu, da se ne bo več spuščal v politične borbe.
1873. Iz leta 1873. sta ohranjeni le dve pismi, in to Legi Janu Vaclavu, narodnemu buditelju, ki ga vabi Levstik v službo v Ljubljano.
1874. V letu 1874. je poslal nekemu gospodu poslovenjen Genossenschaftsvertrag.
1875. V letu 1875. se zopet, in sicer zadnjikrat v svoji zapaščini spomni Jelovška. Ta naj bi počakal na kolodvoru v Mariboru Jurčiča, sam pa molčal o tem, kot bi imel vodo v ustih.
1876. Leta 1876. popravlja Luizi Pesjakovi, svoji oboževaljici, pesmi in si dopisuje z Miklošičem. Sicer nič posebnega.
1877. V letu 1877. dobi novega dopisovalca Cimpermana. Le-ta se je spravil na Fausta in vedno moleduje, da bi mu Levstik kaj knjig priskrbel in delo popravljal.
1878. Tudi v letu 1878. je govor o Faustu. Cimperman slabo napreduje, ker je bolan. Levstik se po dolgem času zopet spomni Erjavca, si dopisuje s tiskar narjem Krajcem o Valvazorjevem Theatreu in mu odsvetuje, da bi izdajal Prešernove poezije ter tako odjedel kruh Ernestini, Prešernovi hčerki, ki hoče to sama v kratkem storiti. Seveda tudi to leto ni minilo brez denarnih zadreg. O tem priča pismo Virku. (Dalje.)

NAŠI ZAPISKI

BEŽIGRAJSKA GIMNAZIJA

V „Mentorju“, ki je dijaški list, ne smemo zamolčati dogodka, ki pomeni v zgodovini našega srednješolstva veselo in pomembno pridobitev. V nedeljo 18. okt. so dijaki III. drž. real. gimnazije v Ljubljani prvič stopili v novo in veličastno zgradbo svojega zavoda, ki so ga ta dan blagoslovili in odprli.

Dijaki so se že bili naveličali dolgih počitnic in so težko čakali, kdaj bodo mogli za Bežigrad, kamor so hodili gledat, kako raste in je od dne do dne lepša njihova gimnazija, o kateri je šel glas, da bo sploh najlepša, najmodernejše urejena šola v Jugoslaviji.

Da je to res, so se prepričali že prvi dan. Po otvoritveni sv. maši, ki jo je imel prevzvišeni mladinoljub škof ljubljanski dr. Gregorij Rožman ob asistenci kanonikov dr. M. Opeka in dr. G. Žerjava in je v svojem lepem nagovoru pokazal dijaštvu, kako mora delati in živeti, da pride do sreče in bo v veselje vsem in Bogu, so se dijaki — 1200 jih je! — s profesorji, starši, povabljenjci in veliko množico občinstva pomikali v strujenih vrstah ob zvokih godbe proti — jasnemu gradu, kakor je kmalu nato označil gospod ban v svojem govoru novo gimnazijo.

V lepi, svetli, veliki, slavnostno prirejani avli je bila otvoritvena slavnost. Ko je načelnik gradbenega oddelka banske uprave ing. Skaberne javil g. banu dr. M. Natlačenu, da je poslopje dograjeno,

ter izročil s trobojnico povezane ključce, je ban spregovoril o jasnem gradu, v katerem naj bi izvor svetlobe in toplote nikdar ne usahnil... Govor, ki je bil namenjen v prvi vrsti dijaštvu, je tako lep, da ga prinašamo v listu in smo prepričani, da se bo ogrela ob njem naša srednješolska mladina tudi na drugih zavodih.

V sklepna banova izvajanja se je mogočno oglasila v avlo narodna himna, nakar je v imenu mladine deklamiral četrtošolec Gorgonij Staut zavodno pesem, ki je tudi uglasbena in bo posledj spremljala življenje nadebudnih „Bežigracijcev“.

Da bi v ponosni novi stavbi izvedeli, kako trnjevo pot ima za seboj III. drž. realna gimnazija v tridesetih letih svojega obstoja, je njen direktor Kuno Hočevar na kratko očrtal njeno zgodovino, nakar je navezal na sprejem ključev misli o ključih, ki naj bi odprli v srca mladine: vzgoja v veri očetov in v ljubezni do domovine in do države.

Škof je nato blagoslovil vse prostore in drugi dan se je začel redni pouk.

POMENKI

T. J. S svojo „novelo“ Privatni izpit, kateri manjka pravo novelško obeležje, ste pokazali, da obvladate gladko jezik in da se znate vživeti v bridko usodo reveža pred zeleno mizo. Uvodno poglavje in sklepno se mi zdita nekoliko preveč razvlečeni, osrednji del je pa dober, zlasti izpitna partija. Oglasite se o priliki osebno, da Vam vrnem rokopis in ga nekoliko predelate. Priobčil bi proti

koncu leta, ko bo vsebinsko bolj aktualno. — Pesem je vsebinsko res sodobna, a vendar je njena dikecija taka, da ne zadovolji.

Zvonimirov. Zdi se mi, da ste preploviti. Izmed vseh pesmi, ki so neznan-sko dolge, je ona štirivrstična „Ej!“ naj-boljša in jo priobčim, da ne izgubite po-guma. Mislim, da sem Vam nekoč že povedal, da preveč hlastate za lepimi besedami, a jih ne znate vsebinsko ve-zati, da bi bile na mestu. Tudi se mo-tivno preveč razblinjate. Pesem naj bo izraz enotnega doživljanja!

P. Gaber. Vse tri pesmi so motivno predpotopne in v njih je tako malo ču-stvene razgibanosti v obrabljenem jeziku, da jih ne morem priobčiti. Ali res nič

ne berete, da bi mogli že sami soditi, kaj je vredno natisa?

Vsem: Radi tesnega prostora je moralo v tej številki izostati več odgovorov in tudi drugih prispevkov, ki že postavljeni čakajo, da pridejo v 4. štef. na vrsto.

NAROČNIKI, POZOR!

Uprava „Mentorja“ Vam pripravlja za Miklavža, oziroma za božič veselo pre-senečenje. Za naročnike, ki bi do decem-bra poravnali naročnino, razglasi v pri-hodnji številki posebne nagrade, obsega-joče kakih sto knjig. Zreb bo določil, kdo jih dobi. Mislite že zdaj na to in poravnajte pravočasno naročnino, da pri-dete pri žrebanju v poštef!

ZANKE IN UGANKE

1. POSETNICA.

(Klant, K-j.)

Tone Marič Ronja

Kaj vam kliče?

3. PRATIKA ZA NOVEMBER.

(Klant, K-j.)

Ze 125 v 1457 n5 5u24.

s4 67m5 p27b87u24.

Vs52 5o 24 v p135k7 14s.

č4 dos5 8597 24 vm4s.

2. KOLEDAR.

(Klant, K-j.)

19. X. Peter	15
22. VI. Ahacij	12
6. X. Brunon	15
14. X. Kalist	56
26. X. Evarist	17
28. X. Juda	25
22. I. Vincencij	218
2. XI.	?

Ključ: 1 = — 8, 2 = a + 10, 7 = k — 2, 5465 = trditev- 859 = neresnica.

Pa še povej, kdo je bil ta vremenoslovec?

Nagrada za prihodnje žrebanje — pravico imajo samo naročniki! — je knjiga: **Dr. Ivan Pregelj: Osnovne črte iz književne teorije.**

Rešitev zank in ugank

1. Posetnica: Mentorjev ugankar. — 2. Odlomek: Dejanja zla človeka prežive: dobrina često se s kostmi pokoplje. — 3. Uganka: Koruza, moka, žganci.

Prav so rešili: Jak. Ogrizek, Peče; Jug Franjo, Studenci pri Mariboru; Anica Hočevar in Aleksandra Držaj, sedmošolki II. drž. real. gimn. v Ljubljani; Klobovs Anton, gimn., Kranj; Kantušer Božo, drž. realna gimnazija v Celju.

Izžreban je bil Klobovs Anton, ki dobi lanski letnik „Mentorja“.

V Jugoslovanski knjigarni si naročite sledeče knjižne zbirke:

Leposlovno knjižnico
Ljudsko knjižnico
Zbirko domačih pisateljev
Zbirko mladinskih spisov
Kosmos

za malenkostne mesečne obroke. Zahtevajte naš Vestnik, ki ga pošljemo brezplačno z natančnimi podatki.

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Diafillmax Skioptični aparat za društva in šole! Velikanski odjem v drugih državah. — Nastala je nova industrija!
Za katehete! Verski pouk s projekcijo! — Teža aparata 2.300 gr. Velikost 30x14x25 cm. Za vsako elektr. napetost! Diapozitivi na filmu! 60 diapozitivov tehta nekaj gramov! Ogromna izbira kulturnih serij. Okoli 500 katoliških verskih serij! Najcenejša projekcija. Do 4 m široke slike! Cena D 1.750.- — Cenik zastoj!
Drogerija Gregorič **Ljubljana, Prešernova 5**

DIJAKI!

Obiskujte Ljudsko knjižnico v Ljubljani, Miklošičeva c. 7/l., ki Vam nudi bogato izbiro knjig za nizko izposojevalnino.

NOVA ZALOŽBA LJUBLJANA Kongresni trg št. 19.

ŠOLSKE POTREBSCINE za vse šole, učila, zvezki, barve, risalno in tehnično orodje, nalivna peresa,

KNJIGE: šolske, leposlovne in znanstvene. Tuja literatura v vseh jezikih. Cankarjevi in Finžgarjevi zbrani spisi.

PO ZELO NIZKI CENI odlični prevodi iz klasične literature za šolsko čtivo. Kot pomožna knjiga dr. Jak. Kelemina: Literarna veda.

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

registr. zadruga z neom. zavezo
Miklošičeva cesta 6
(v lastni palači)

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri

NOVE VLOGE, vsak čas razpoložljive, obrestuje po 3%

? ALI POZNATE SLOVENSKO ZAVAROVALSTVO ?

Zadnja desetletja prejšnjega stoletja so v slovenski gospodarski zgodovini zelo važna. V konsumnih družtvih in blagovnih ter kreditnih zadrugah je našel slovenski človek rešitev iz spon tujih kapitalistov in se osamosvojil.

V enem dolgo časa ni mogel stopiti na lastne noge — v zavarovalstvu. Naši ljudje so bili v tej važni gospodarski panogi često prepuščeni na milo voljo tujcev, ki so iz nesreče našega človeka kovali zlate kapitale.

Pa je šinila tudi tu rešitev v letu 1900 z ustanovitvijo samostojne slovenske zavarovalnice

Vzajemne zavarovalnice v Ljubljani

Tekom 35 let se je Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani iz skromnih početkov razvila v mogočno gospodarsko podjetje, ki ima v elementarnem oddelku 21 milijonov, v življenjskem pa 29 milijonov kritnih sredstev. Letni premijski donos znaša v elementarnem oddelku približno 10 milijonov, v življenjskem pa nekaj nad 5 in pol milijona.

Za enkrat vodi Vzajemna zavarovalnica naslednje panoge:

- a) **ELEMENTARNI ODDELEK.** požarno zavarovanje, steklo, jamstvo, kasko, nezgode vlom in zvonove.
- b) **ŽIVLJENJSKI ODDELEK.** življenjsko in rentno zavarovanje v vseh kombinacijah, dalje v posebnem oddelku
- c) **KARITAS.** posmrtninsko zavarovanje.

Slovenski izobraženec mora poznati zgodovino in pomen slovenskih gospodarskih institucij, da ve prav svetovati in prav tolmačiti vsakemu slovenskemu gospodarju, ki se z zaupanjem obrne nanj za nasvet.